

Hoe begeleiden wij op de Stichtse Vrije School dyslectische leerlingen?

Een veel voorkomende vraag van ouders bij het zoeken naar een geschikte vorm van voortgezet onderwijs, betreft de begeleiding van leerlingen met dyslexie. Op de Stichtse Vrije School hebben we veel ervaring met dyslectische leerlingen. We hebben in de loop van de jaren onze manier van werken steeds aangepast aan nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden.

Over het algemeen kunnen we stellen dat leerlingen met dyslexie zich goed in ons onderwijs kunnen ontplooien.

Iedere leerling is weer anders en het is ook vaak een kwestie van maatwerk om een goede werkwijze te ontwikkelen. Voor sommige leerlingen kan het verstandig zijn om voor een onderwijssoort te kiezen waar de lesstof op een andere manier wordt aangeboden of waar op een andere manier de lesstof wordt verwerkt.

Meestal heeft dit dan met een combinatie van ondersteuningsbehoeftes te maken en niet zozeer met alleen de dyslexie. Het is verstandig om bij twijfel (met betrekking tot de schoolkeuze) hierover met de aannamescommissie te spreken.

In het onderstaande overzicht staat de extra ondersteuning die wij bieden aan leerlingen met dyslexie beschreven. Dit overzicht is van belang voor zowel (potentiële) nieuwe ouders, als ouders die al kinderen bij ons op school hebben.

Samenwerking tussen ouders en school is hierbij belangrijk. Beiden hebben verantwoordelijkheden.

Begeleiding en inzet van school.

De praktische ondersteuning van leerlingen met dyslexie zit al voor een groot deel impliciet in onze vorm van onderwijs. Veel lesstof wordt verbaal en in interactie aangeboden; er wordt minder uit boeken geleerd en gewerkt dan in het reguliere onderwijs.

Daarnaast hebben de 7e en 8e klassen (de eerste twee leerjaren) gedurende twee jaar dezelfde klassenleerkracht, die zelf veel les geeft aan de leerlingen, waardoor hij/zij de leerlingen goed kent en adequaat kan begeleiden.

Vanaf klas 9 wordt de begeleiding, indien nodig, gegeven door de remedial teacher.

Begeleiding en inzet van ouders en leerling

Van ouders van dyslectische leerlingen wordt verwacht dat ze:

- zich bewust zijn van de extra inspanning die hun dyslectische kind zich zal moeten getroosten.

- het kind stimuleren en helpen om, ondanks dyslexie, op zijn/haar niveau te presteren.
- hun uiterste best doen om de hulpmiddelen waarvan school aangeeft dat ze noodzakelijk zijn, aan te schaffen.
- waar nodig bereid zijn externe hulp in te schakelen (bijles, remedial teaching, huiswerkbegeleiding)
- het beleid van de school ondersteunen
- de school tijdig op de hoogte brengen wanneer hun kind geen aansluiting vindt op het niveau waarop hij/zij presteert.

Van leerlingen wordt verwacht dat hij/zij:

- zich ervan bewust is dat hij/zij zich regelmatig meer zal moeten inzetten om hetzelfde resultaat te halen als andere leerlingen en dat hij/zij hiertoe bereid is.
- De aangereikte handvatten daadwerkelijk gebruikt.
- Een balans probeert te vinden in het maken van huiswerk, zodat alle vakken aan bod komen.
- Zich houdt aan de gemaakte afspraken.

Stappenplan bij vragen.

- *De leerling en de ouders lopen tegen een aantal zaken aan: u kunt een email naar de remedial teacher, j.vermaning@svszeist.nl sturen met uw vragen. Binnen 3 weken kunt u een reactie ontvangen, nadat e.e.a. besproken is met de desbetreffende docenten.*
- *De docenten zien dat de leerling worstelt met dyslexie. Zij voeren een gesprekje met de leerling, indien zij mentor of klassenleerkracht zijn en nemen contact op met de remedial teacher. Deze onderzoekt wat de mogelijkheden zijn en communiceert dit naar alle betrokken terug binnen 3 weken na aanvraag.*

Faciliteiten

Wij bieden leerlingen met dyslexie verschillende extra faciliteiten. Om in aanmerking te komen voor extra ondersteuning bij dyslexie in het voortgezet onderwijs, moet een leerling in het bezit te zijn van een dyslexieverklaring. Deze dient opgesteld te zijn door een daartoe gekwalificeerde professional, zoals een orthopedagoog of een psycholoog. Kopieën van de dyslexieverklaring en het onderzoeksrapport moeten op school aanwezig zijn.

De geboden faciliteiten zijn bedoeld om de gelegenheid te geven om zelfvertrouwen op te bouwen, om extra leestijd te compenseren en/of om tot passende beoordelingen te komen van de mogelijkheden van een leerling. Het blijft van belang dat de leerling ook leert om goed om te gaan met eventuele beperkingen die in het latere leven ook een rol kunnen blijven spelen.

Standaard faciliteiten:

A. Extra tijd voor het maken van toetsen en schriftelijke overhoringen, proefwerken en examens bij alle vakken, waar nodig.

Daarvoor blijkt 10-20 % van de totale tijd extra, voldoende te zijn, dit afhankelijk van de zwaarte en de duur van het te maken werk.

Voor PTA meetellende toetsen staat deze tijd vast.

Indien de leerling een **volgend** uur ook les heeft (*geen pauze erna*) en er dus geen ruimte is om extra tijd te geven, kan het aantal opgaven worden ingekort (dus ook met 10-20 % minder opgaven).

De docent bepaalt dan welke (delen van) opgaven niet gemaakt hoeven te worden en geeft dit duidelijk aan de leerling aan. *De leerling vraagt dit zelf van tevoren aan de docent.*

B. Getypt aanbieden van proefwerken (niet voor de kleinere schriftelijke overhoringen) voor alle vakken (in plaats van het bord lezen of een dictaat). Standaard is lettergrootte Arial12.

C. Schrijf- en spelfouten worden niet meegerekend bij onderdelen waarbij de spelling niet specifiek getoetst wordt. Dit geldt voor alle vakken, maar is voornamelijk van belang bij de (vreemde) talen.

D. Wanneer de spelling wel meetelt bij idioom/woordenschat (bij Nederlands, Frans, Duits en Engels), mogen maximaal 2 punten van het eindcijfer afgetrokken worden.

E. In de 7e , 8e en 9e klas krijgt de leerling twee beoordelingen bij de vreemde talen als dit nodig mocht zijn; de eerste beoordeling komt tot stand zonder spelfouten mee te rekenen en de tweede beoordeling wordt berekend met spelfouten (als bij punt F). Het gaat dan wel om specifieke spellingsfouten e.e.a. ter beoordeling van de docent en/of de remedial teacher.

Frans: 2 beoordelingen, dit geldt niet voor werkwoordspelling.

Duits: 2 beoordelingen.

Engels: spelfouten worden niet/minder meegerekend, afhankelijk van de mate van dyslexie. De beoordeling is dus al een "dyslexiecijfer".

In het administratieprogramma Magister staat het dyslexiecijfer vermeld.

F. Indien gewenst kunnen er aanpassingen gedaan worden bij de afname van luistertoetsen. Dit geldt met name in de bovenbouw.

Verder behoren de volgende faciliteiten tot de mogelijkheden. Deze zijn echter situatieafhankelijk en ter beoordeling van de docent.

- zo mogelijk mondeling in plaats van schriftelijk overhoren (vanaf klas 9).
- ondersteuning tijdens de lessen bij opdrachten die veel leeswerk kosten (bijvoorbeeld voorlezen door een andere leerling of de docent). Eventueel via een

voorleesapp op de mobiele telefoon. Dit in overleg met de docent en de remedial teacher.

- (slecht) gemaakte toetsen worden indien gewenst met de leerlingen nog apart doorgesproken. Doorgaans wordt een toets klassikaal doorgesproken.
- Er worden, indien afgesproken geen plotselinge leesbeurten gegeven. De leerling kan dat zelf van tevoren aangeven bij de betreffende leraar.
- Hoewel alle docenten op de hoogte moeten zijn welke leerlingen dyslectisch zijn, kan het voorkomen dat dit eens wordt vergeten.
Spoor uw kind aan hier op te reageren als dit nodig is.
- Leerlingen wordt gevraagd tijdens proefwerken zowel op de voor- als achterkant te vermelden dat ze dyslectisch zijn, zodat in de beoordeling hier rekening mee kan worden gehouden. Wijs uw kind hier ook op.
- Leerlingen die recht hebben op tijdsverlenging, hebben op hun schoolpas de 'T' van tijdsverlenging staan. Zij moeten dit tijdens proefwerken/toetsen en examens op hun tafel leggen.
- m- Leerlingen die recht hebben op tijdsverlenging hebben op hun schoolpas de 'T' van tijdsverlenging staan. Zij moeten dit tijdens proefwerken/toetsen en en examens op hun tafel leggen.

Examen

Alle specifieke faciliteiten die van toepassing zijn op toets onderdelen van het schoolexamen en Centraal Schriftelijk Examen dienen tijdig aangevraagd te worden. Alleen de tijdsverlenging wordt automatisch toegekend bij leerlingen met dyslexie. Verzoeken om grootschrift, het gebruik van andere faciliteiten, o.a. Into Words (tekst-naar-spraaksoftware), ten behoeve van het Centraal Examen dienen vóór 1 oktober van het laatste examenjaar schriftelijk te worden ingediend bij de schoolleiding.

Into Words en LEX, spraaksoftware

De school heeft als ondersteunende maatregel de mogelijkheid tot het gebruik van Into Words. Deze software is op de schoolcomputers geïnstalleerd. De software wordt vanaf klas 9, op aanvraag van de leerling, ingezet tijdens toetsweken en tijdens het Centraal Schriftelijk Examen. Er is ook een Into Words app die gedownload kan worden op de mobiele telefoon. Leerlingen met dyslexie zijn aan een speciaal team hiervoor in Teams toegevoegd, waar alle informatie ook te vinden is, voor zowel ouder als leerling. Met deze app kunnen de leerlingen zelf teksten inspreken en laten voorlezen en middels OCR een pagina scannen/foto maken en deze dan laten voorlezen. Into Words kan ook kosteloos op een computer thuis worden geïnstalleerd. De helpdesk van het bedrijf staat ouders bij als er problemen zijn. School staat leerlingen bij voor zover dit het gebruik tijdens toetsweken betreft.

Leerlingen kunnen voor thuisgebruik eventueel ook de LEX-app downloaden. Dit is een app uit de Appstore of Google Play Store en is van de firma Dedicon. De leerlingen kunnen dan hun schoolboek afluisteren op hun mobiele telefoon. Zij moeten dan ofwel een grote databundel hebben i.v.m. streamen van de boeken, of de beschikking hebben over wifi. Ook kunnen ze de boeken downloaden naar hun mobiele telefoon, zodat ze niet verbonden hoeven te zijn met internet/wifi. Er moet dan wel genoeg geheugen op de mobiele telefoon zijn.

De boeken die zij willen afluisteren kunnen worden aangeschaft bij de firma Dedicon, www.dedicon.nl (auditief, streamen voor Lex) na het aanmaken van een account. De boeken worden door de school vergoed. Meer informatie hierover kunt u vragen aan de remedial teacher Joke Vermaning, j.vermaning@svszeist.nl

Compensatie en dispensatie bij een moderne vreemde taal (Frans en/of Duits).

Er blijkt bij ouders nogal eens verwarring te zijn over het verschil tussen compensatie en dispensatie.

Bij **compensatie** worden er afspraken gemaakt met de leerling/ouders en de talendocent. Dit is meestal voldoende. Als dit onvoldoende blijkt te zijn is er in zeer bijzondere gevallen de mogelijkheid van dispensatie.

Bij **dispensatie** wordt de taal helemaal niet meer gevolgd ('laten vallen' van Frans of Duits).

Een en ander wordt hieronder verder toegelicht.

Indien dyslectische leerlingen in klas 7 t/m 9 veel moeite hebben met één of meerdere moderne vreemde talen is er de mogelijkheid tot aanvraag van compensatie.

Compensatie in klas 7,8 en 9

Compenserende maatregelen vallen niet onder de standaard faciliteiten. Geen enkele leerling met dyslexie is hetzelfde. Voor de ene leerling zal dit wel nodig zijn, voor de ander totaal niet.

Maatregelen kunnen zijn:

- Minder woorden leren voor woordenschatproefwerken en (grotere) s.o.'s
- Tijdslimiet afspreken hoe lang de leerling over de stof mag doen, e.e.a. ook afhankelijk van het niveau van de leerling.
- Getypt aanleveren van boekverslagen en werkstukken, indien gewenst.

Procedure aanvraag compenserende maatregelen

Ouders dienen een schriftelijke aanvraag in bij de remedial teacher Joke Vermaning

j.vermaning@svszeist.nl Hierna overlegt de remedial teacher met betrokken docent(en), de klassenleerkracht of de mentor. Zij bestudeert het dossier en onderzoeksverslag van de desbetreffende leerling en brengt dit verzoek in tijdens het wekelijkse Zorg Advies Teamoverleg. Zodra hierover een beslissing is genomen, koppelt zij dit schriftelijk terug naar de ouder(s), *doch uiterlijk binnen 2 weken*.

Tussentijds en na afloop van deze faciliteiten worden de resultaten geëvalueerd en waar nodig worden deze maatregelen voortgezet in een aangepaste vorm.

Dispensatie van een Moderne Vreemde Taal

Omdat de Stichtse Vrije School gemengde brugklassen heeft t/m klas 9 en pas in de loop van de 9^e klas tot een keuze van het examentraject komt, geeft de school in principe de 1^e drie leerjaren geen dispensatie voor een moderne vreemde taal. Bij hoge uitzondering kan bij leerlingen, van wie vaststaat dat zij een mavotraject gaan volgen, in specifieke situaties, dispensatie worden verleend van een derde moderne vreemde taal. Een en ander kan in werking worden gezet, *wanneer de eerder genoemde faciliteiten en compenserende maatregelen tot onvoldoende resultaten hebben geleid*, in overeenstemming met het niveau van de leerling.

vmbo-t/mavo

Dispensatie van een 2e Moderne Vreemde Taal (MVT) is wettelijk toegestaan vanaf het 2e schooljaar. Op reguliere vmbo-t scholen worden altijd 2 moderne vreemde talen gegeven, te weten Engels (verplicht) en Frans of Duits. Deze scholen bepalen zelf of dit Frans of Duits is. Indien een leerling op de Stichtse Vrije school dispensatie wil van het vak Frans, moeten de vrijgekomen uren besteed te worden ten gunste van het vak Nederlands en/of Engels. Deze uren zijn dus niet vrij inzetbaar. Op de Stichtse Vrije School is alleen dispensatie van het vak Frans mogelijk, van het vak Duits niet, omdat dit vak bijna altijd deel uitmaakt van het mavo-examen.

De Stichtse Vrije School heeft geen aparte mavo-afdeling. De leerlingen met een mavo-, havo- of vwo-advies zitten t/m het derde leerjaar bij elkaar in de klas. Er is differentiatie in tempo voor Frans en wiskunde.

Aan het eind van klas 9 wordt duidelijk welke leerlingen definitief het mavo-traject gaan doen en daarna uitstromen naar het MBO.

Bij hoge uitzondering en na zorgvuldige bestudering van alle relevante gegevens en gesprekken met alle betrokkenen, kunnen leerlingen in klas 9, na het 1^e rapport dispensatie krijgen van het vak Frans als alle compenserende maatregelen onvoldoende blijken te zijn geweest. Dit kan *alleen* wanneer er sprake is van een verwachte uitstroom naar het mbo na klas 10.

Als de leerling dus een **havo- of vwo-traject** als mogelijkheid open wil houden, kan er geen dispensatie verleend worden in de eerste drie jaar. Dit is ook wettelijk niet toegestaan voor havo en vwo.

havo-traject

Voor een havo-traject zijn drie moderne vreemde talen verplicht in de eerste drie leerjaren. Omdat onze 10^e klas havoleerlingen eerst mavo-examen doen, moeten ze kiezen uit Duits of Frans. Pas in de 11^e klas, als er een EM, NG of NT profiel gekozen wordt kan de 2^e moderne vreemde taal gestopt worden.

Ouders en leerling moeten zich er wel van bewust zijn dat het vroeg dispensatie aanvragen voor een moderne vreemde taal consequenties kan hebben bij de pakketkeuze. Nederlands en Engels blijven in alle omstandigheden verplicht als examenvak. Leerlingen die voor het profiel C&M kiezen kunnen géén dispensatie aanvragen voor een 2e moderne vreemde taal: het volgen van een 2e moderne vreemde taal is verplicht in dit profiel.

vwo-traject

Dyslectische leerlingen in het vwo-traject kunnen in bijzondere gevallen, *na het 3e jaar* dispensatie krijgen voor de 2e moderne vreemde taal, maar moeten dan een ander examenvak volgen. Hierbij zijn de volgende criteria van toepassing:

- De leerling volgt niet het profiel Cultuur & Maatschappij.
- De leerling beschikt aantoonbaar over ruim voldoende capaciteiten voor het onderwijsniveau dat hij/zij volgt.
- Er is sprake van een goede inzet en motivatie.
- De leerling ondervindt zodanige hinder van zijn/haar dyslexie dat een succesvol verloop van de schoolcarrière in gevaar komt, ondanks verschillende compensatiemiddelen in de voorgaande jaren (klas 7,8 en/of 9) en een goede inzet.
- De leerling is in staat een ander volledig examenvak te volgen met een minimum studielast van 440 uur.
- E.e.a. kan pas onderzocht en besproken worden nadat de resultaten van het 1^e blokrapport bekend zijn.

** De leerlingen moeten beseffen dat de meeste vakken tegenwoordig taliger zijn dan Duits of Frans.

Procedure aanvraag

Een aanvraag voor dispensatie van een examenvak moet bij de zorgcoördinator n.gijsen@svszeist.nl ingediend worden. Zij informeert de remedial teacher.

De remedial teacher van het Zorg Adviesteam bespreekt de aanvraag met de talendocenten, de studiebegeleider, coördinator en mentoren, bestudeert het leerlingendossier en koppelt dit naar betrokken partijen terug. De rector informeert de *binnen vier weken* de ouders of de dispensatie wordt verleend.